

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การเลือกตั้งของไทยได้วิวัฒนาการมากกว่าครึ่งศตวรรษแล้ว มีการเลือกตั้งครั้งแรกเป็นแบบทางอ้อม หลังจากนั้นเป็นต้นมาเป็นการเลือกตั้งทางตรงทั้งหมด โดยมีทั้งการใช้วิธีแบ่งเขตรวมเขต และแบบผสม ไม่ว่าจะใช้วิธีการใดไม่มีเครื่องชี้ที่ชัดเจนว่าเกิดผลเสียต่อความยุติธรรมหรือความเป็นตัวแทนแตกต่างกัน สำหรับวิธีการรวมเขตเบอร์เดียวนั้นยังไม่เคยใช้ในมาก่อนในเมืองไทย แม้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดมุกดาหารเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2526 และของจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2526 จะเป็นการเลือกตั้งตามหลักการนี้ แต่ก็มีผู้สมัครเพียงพรรคละ 1 คน จึงยังไม่สามารถจะสรุปในประเด็นนี้ได้ชัดเจนนัก

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการที่สนใจเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งให้ข้อสังเกตว่า ประเด็นของความไม่เป็นธรรมไม่ได้อยู่ตรงวิธีแบ่งเขตเลือกตั้งว่าจะเป็นแบบแบ่งเขต หรือรวมเขต หรือเป็นแบบเรียงเบอร์ หรือเบอร์เดียว หากอยู่ที่วิธีการคิดคะแนนของการเลือกตั้ง โดยในประเด็นของการคิดคะแนน จากการศึกษาพบว่าในการเลือกตั้งแบบเรียงเบอร์และใช้วิธีการคิดคะแนนเสียงข้างมากรอบเดียวดังที่ผ่านมาเกิดความไม่เป็นธรรมสูงมาก โดยเฉพาะในด้านสัดส่วนของคะแนนที่ได้รับกับจำนวนที่นั่ง¹ หลักการสำคัญที่จะช่วยลดความได้เปรียบดังกล่าวข้างต้นได้ วิธีการหนึ่งคือใช้วิธีเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและใช้วิธีคิดคะแนนแบบสัดส่วน²

¹จรูญ สุภาพ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, เอกสารการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ 28 สิงหาคม 2526. (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 161.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 162.

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่องนี้มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่องกระบวนการทางการเมือง: วิธีคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากรอบเดียวกับแบบสัดส่วน ที่ผู้วิจัยสนใจจะทำการศึกษามาปรึกษาอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิ ถึงแนวทางการศึกษาและขอคำแนะนำในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้วิจัยได้รับความชี้แนะจากท่านทั้งหลายเป็นอย่างดี โดยได้ให้ความกระจ่างชัดทั้งในแง่กรอบแนวความคิด หลักการและเหตุผลของการเลือกตั้งที่ใช้วิธีคิดคะแนนแบบสัดส่วน ผลดีผลเสียของการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ผลที่จะกระทบต่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พรรคการเมือง และการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย รวมทั้งแนวทางการวิเคราะห์ และแนวทางการสรุปเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย
2. หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดของการเลือกตั้งที่ใช้วิธีคิดคะแนนแบบสัดส่วน ทำให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องต่องันระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่งของวิธีคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากรอบเดียวที่ประเทศาอยู่มาปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาระบบการเลือกตั้งแบบอื่นๆ ตามแนวทางที่อาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำมารวบรวมไว้
3. ผู้วิจัยจึงนำกรอบแนวความคิดทางทฤษฎี และหลักการของระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และวิธีคิดคะแนนที่รวบรวมไว้ในบทที่ 2 มาคิดคำนวณตามหลักการดังกล่าวโดยใช้คะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 จากเอกสารข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
4. ในการคิดคำนวณหาจำนวนที่นั่งแบบสัดส่วนนี้ ผู้วิจัยจะคำนวณหาจำนวนที่นั่งในระดับจังหวัด และภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อดูความแตกต่างจำนวนที่นั่งของแต่ละพรรคว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
5. เพื่อให้เกิดความถูกต้องและแม่นยำในการคิดคำนวณคะแนนตามหลักการคิดคะแนนแบบสัดส่วน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการคำนวณ และนำผลลัพธ์ที่ได้จากการคำนวณไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องด้วย
6. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผล และทดสอบสมมุติฐานในการวิจัย แล้วสรุปและเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากตำราวิชาการทั้งของไทย และต่างประเทศ บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสารข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดรัฐศาสตร์ และหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมุ่งทดสอบเงื่อนไขตาม สมมุติฐานการวิจัย และเพื่อความลึกซึ้ง และแม่นยำในการวิเคราะห์จึงประมวลผลด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนวิธีการวิเคราะห์ได้ใช้หลักการคิดคะแนนแบบสัดส่วน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการแบบ ดองค์ (d'Hondt) ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถทำให้รู้ผลได้ทันที อีกทั้งยังง่ายและสะดวกอีกด้วย มีขั้นตอน ในการคิดคำนวณ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทหารคะแนนเสียงที่แต่ละพรรคได้รับด้วย 1,2,3,4 ฯลฯ จนถึงจำนวนพรรคสุดท้าย
2. จัดเรียงลำดับผลลัพธ์จากมากมาหาน้อยจนถึงจำนวนที่นั่งที่พึงมี
3. เอาผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้ตามข้อ 2. ไปหารจำนวนคะแนนเสียงที่แต่ละพรรคได้รับซึ่ง จะออกมาเป็นจำนวนที่นั่งที่พึงได้รับจริงเลย³

³โรบิน พลกุล, "ระบบเลือกตั้ง," วารสารสังคมศาสตร์ 19,3 (กันยายน 2525): 9.